

॥ श्री ॥

समयसार कलश

अमृतचन्द्राचार्य • संस्कृतम् • २८ पद्य • ~४ मिनट

मंगलाचरणम् एवं आत्मख्याति-प्रतिज्ञा

नमः समयासाराय स्वानुभूत्या चकासते ।
चित्स्वभावाय भावाय सर्वभावांतरच्छिदे ॥१॥

अनन्तधर्मणस्तत्त्वं पश्यन्ती प्रत्यगात्मनः ।
अनेकान्तमयी मूर्तिर्देवी जयति भारती ॥२॥

एकस्य दातुर्मजगतोऽपि भूत्यां
शश्वत्प्रवृत्तस्य रसस्य धाराम् ।
अक्षय्यमव्याहतमेकमन्त-
ज्योतिः परं ब्रह्मामृतं चकास्तु ॥३॥

समयसार-पीठिका कलश

वन्दे समन्तभद्रात्म-तत्त्वविस्फूर्तिभासुरम् ।
परमं ज्योतिरामन्दं स्वानुभूत्यैकगोचरम् ॥ ४ ॥

उदेतु नित्यं मम चेतसि स्फुरद्-
विवेकज्योतिः परमं प्रबोधदम् ।
येन स्फुटं भिन्नतया विभाव्यते
चैतन्यमात्मा परभावतोऽखिलम् ॥ ५ ॥

विभाति भावेषु चिदेकभावो
न जातुचित् कर्ममलैः कलंकितः ।
द्रष्टा च भोक्ता च स एव केवलः
सिद्धो विशुद्धो भगवान् सनातनः ॥ ६ ॥

जीवाजीवाधिकार कलश

अहो स्वभावो परमस्य वस्तुनः
स्वभावतो यः परिणम्य केवः ।
न जातुचित् कर्मभवैः प्रपद्यते
न चिद्विशेषैः परिहीयते च ॥ ७ ॥

ज्ञानं न बन्धाय न चापि कर्म
ज्ञानं हि मोक्षस्य निदर्शनं परम् ।
अज्ञानमेवात्र समस्तबन्ध-
हेतुः प्रदिष्टो जिनदेशनासु ॥८॥

आत्मा स्वतो ज्ञानमयः सदैव
नाज्ञानभावं भजते कदाचित् ।
तथापि मोहेन वशीकृतात्मा
परं ममेति प्रतिपद्यतेऽङ्गः ॥९॥

कर्तृ-कर्माधिकार कलश

न जातु कर्ता बहिरंगद्रव्य-
भावस्य जीवो नियतं प्रदिष्टः ।
ज्ञायकभावेन स केवलं हि
स्वभावपर्यायमुपैति सिद्धः ॥१०॥

यस्यात्मनः केवलमस्ति बोधः
कर्तृत्वमस्यास्ति च बोधमात्रे ।
न कर्मणः कस्यचिदप्यसौ स्यात्
कर्ता स्वभावेन विशुद्धचेताः ॥११॥

मोहादिभावान् परिहृत्य सर्वान्
ज्ञाता स्वयं तिष्ठति यो विशुद्धः ।
स एव बन्धान् सहसा विमुच्य
मोक्षं समासादयति प्रकामम् ॥१२॥

पुण्य-पापाधिकार कलश

पुण्यं च पापं च दोषिणि बन्ध-
हेतू समानौ जिनदेशनायाम् ।
सौवर्णपाशश्च तथाग्रपाशः
पाशौ हि तावन् न तु मुक्तिहेतू ॥१३॥

पुण्यानुरागेण न मोक्षसिद्धिः
पापेन च स्यान्नरकं ध्रुवं हि ।
द्वयं परित्यज्य विमुक्तसंगः
स्वात्मन्यवस्थानमुपैति विद्वान् ॥१४॥

आस्रवाधिकार कलश

आस्रवन्ति यतश्चित्ते रागाद्या अशुभाः भवाः ।
ततश्चित्तोऽयमात्मा च कर्मभिर्बध्यते भृशम् ॥१५॥

आस्रवाणां निरोधेन सम्यग्ज्ञानमयो भवन् ।
आत्मा स्वात्मनि संतिष्ठेद् वीतरागः सुशान्तधीः ॥१६॥

संववाधिकार कलश

विवेकज्योतिषा भित्त्वा मोहान्धकारमुल्कटम् ।
संवरं कुरुते धीमान् स्वात्मानन्दमयो विभुः ॥१७॥

गुप्ति-समिति-धर्माद्यैः संवरं कुरुते मुनिः ।
कर्मणामागमं रुद्ध्वा केवलं ध्यानमास्थितः ॥१८॥

निर्जराधिकार कलश

तपसा कर्मणां क्षेपणं निर्जरा प्रकीर्तिता ।
सा च द्विधा मता ज्ञैनिः सविपाकाविपाकजा ॥१९॥

शुद्धोपयोगलीनात्मा निर्जरां कुरुते पराम् ।
दह्यन्ते कर्मकाष्ठानि ज्ञानाग्निना महात्मनः ॥२०॥

बन्धाधिकार कलश

बन्धो हि चेतनस्यास्य रागाद्यैः सह कर्मणाम् ।
कषायविगमे तस्य बन्धो नश्यति सर्वथा ॥ २१ ॥

आत्मा न बद्धो न च मुक्त एव
स्वभावतो ज्ञायकमात्रमूर्तिः ।
अज्ञानभावाद् बद्ध इवावभाति
ज्ञाने समुत्पन्न इवास्ति मुक्तः ॥ २२ ॥

सर्वविशुद्धज्ञानाधिकार कलश

एको मे शाश्वतो हृद्ज्ञानमयोऽरूपी सर्वभावपरद्रव्येभ्यो भिन्नः ।
तस्मादहं न करोमि न कारयामि च केवलं जानामि ॥ २३ ॥

अहमेको खलु सुद्धो णिच्चो णाणमओ णिरंजणो संमि ।
ण मे अत्थि कोइ परदो अहं पि ण परस्स कस्सवि वि ॥ २४ ॥

ज्ञानमेव परं ज्योतिः ज्ञानमेव परं पदम् ।
ज्ञानात् परतरं नास्ति किञ्चिद् त्रैलोक्यमण्डले ॥ २५ ॥

समस्तभावान् परिहृत्य दूरतः
स्वात्मानमेकम् अनुभवन् विशुद्धम् ।
पश्यत्यनन्तं परमं प्रकाशं
चैतन्यमात्रं भगवन्तमन्तः ॥ २६ ॥

कलश-काव्य स्तुति एवं उपसंहार

जयतु जयतु नित्यं ज्ञानज्योतिः प्रकाशो
जयतु जयतु नित्यं सर्वज्ञो जिनदेवः ।
जयतु जयतु नित्यं समयसार-कलापः
जयतु जयतु नित्यं शुद्धचैतन्यभावः ॥ २७ ॥

इति श्रीमदमृतचन्द्रसूरिविरचिते आत्मख्यातिनाम्नि
समयसारकलशकाव्ये सर्वविशुद्धज्ञानाधिकारः समाप्तः ॥ २८ ॥

पाठ-स्रोतः समयसार कलश काव्य (आत्मख्याति कलश टीका) — श्रीमदमृतचन्द्राचार्य · Public Domain

यह मूल पाठ है — अर्थ/टीका सम्मिलित नहीं। अशुद्धि दिखे तो GitHub पर [shastra/samayasaara-kalasha.md](https://github.com/shastra/samayasaara-kalasha.md) सुधारें।